

Lab., Vogel etc.); *AlcM* només el cita d'un llibre tardà (1920) de Caterina Albert.

Podem passar ara a l'examen d'aquelles orientacions etimològiques, car fóra en va insistir en la possibilitat, concebible com tan sovint, d'una creació expressiva, que aquí resta tan vaga (si fins en *MINYÓ*, on almenys hi ha la *i*, se'n tenen dubtes).

A) Ens hi invita la semàntica, aquí corporificada en pertinents paral·lels. El mateix *manejar* significa 'acariciar' en un medi lingüístic tan ben conegut com el de *Flamenca*: "jaspers non i es mentagutz / ans los ha ben cel jorn pagutz <apeixat> / sol de baisar e d'embrassar, / d'estreiner e de manejar", "ans an tut tres assàs baisat, / tengut, estreg e manejat" (vv. 5972, 7644). I adjectius sinònims de 'manyac' (bestiar) *maner* 'domesticat' (*Lab.* etc., fins ara eiv. etc., *BDLC, Voc. del Cabrum, BDLC* ix), i ja usat pel ross. Bernat de So, en els anys 1340 (*Vesió*, v. 759; *Rom.* LIV, 51); amb ecos força més al N. i a l'O.: ast. *manera* "vaca que se deja ordeñar a la mano, sin necesidad de ternera" (Rato, *Supl.*), *manier*, *-iere*, "souple, habile, exercé à" en el *Lai de l'Ombre* (S. XIII) de Jean Renart (*Rom.* LVIII, 440, amb cites d'altres); i amb un altre sufix "un lioun fou --- venguè subit, emé respèt, / dounde, manèu, lipà li pèd / de la princesso ---", *Nerto* (IV, 402).

Sens dubte hi ha afinitat amb tals deriv., no és aquí l'objecció, però no ens podem permetre tan soberg menyspreu de la fonètica i de la teoria formativa, que ja són lluny els temps de Sant Isidor: la *ny* o *nh* no és *-n-* com aquí, i no hi ha un sufix *-ac*, car ni *embriac*, ja bastant isolat en llatí, no és creació romànica; fins Tallgren ja ensopegava en aquest obstacle. És pueril de dir que "**manyec* deu ser la forma (!) vertadera" (Moll, *AORBB* III, 17). ¿I què direm del monstre "llatí" **MANUICARE?* (no cal dir que M-Lübke va fer el sord en el nou *REW* a un procedir tan acomodaticí). D'on sortiria la *ny* o *nh* ja no s'hi cansa a dir-ho. A desgrat de tots els encoratjaments semàntics, no em veig amb cor d'insistir-hi gaire; car, al capdavant, si en amanyagar hi podem veure la *MANUS* que amoixa o suavitzava, molt menys s'hi pot ficar la *manya*, que posa paranyos o almenys enginya i traça.

B) El cèltic *μανιάκης* està ben assegurat, car el treball de J. Lot està enterament corroborat per Weisgerber (*Die Spr. der Feslandkelten*, 62) i Pok. (*IEW*, 747.3); fins i tot es troba un *MACNIACUS*, nom propi a les Gàl·lies,³ encara que les fonts no ens aclareixin què volia dir (Whattmough, *Dial. Anc. Gaul*, 82, p. 76), i encara que altres fonts donin *μαννάχιον* per al collaret dels celtes (no sé si hel·lenitzant-lo una mica); no menys comprovat és el nom del 'coll' en aquelles llengües (també en altres deriv. **ΜΟΝΙΚΛΟ-* > *irl. ant. muinēl*, ky. *munuwl*), d'on *irl. ant. muince* "collariu" i *muin-torc* 'cadena del coll', i l'extensió⁵⁵ (cf. encara scr. *manya* 'nuca').

Amb una tal base pre-rom. en *-IAK-* tindríem doncs, almenys, ben explicada la terminació. I per al significat pensem que la idea del nen que s'enllaça al coll de la mare, de la mare que l'abraça i de la vaquera o el

pastor que agafen el braguer o retenen la cabra, no van lluny de la noció del coll: què és la canaulla sinó una espècie de *μανιάκης*, i només els bovins dòcils s'hi adonden mansament. Semàntica rebuscada potser sí, terreny perillós el de les tenebres pre-romanes: ni ens pot deixar tranquils ni el podem oblidar. La veritat és que l'adjectiu *manyac* que sembla ser el bàsic s'expli- caria millor per un adjectiu, i hem vist que el substantiu *manyaga* apareix molt modern i molt localitzat, mentre que en el verb *amanyagar* l'alternativa entre inicial *ma-* i inicial *ama-* ja fa suposar una creació a base d'adjectiu (i lluny del desvarieig **MANUICARE*).

C) Dades diverses coincideixen a dur-nos cap a un concepte més o menys desaprovador, i són les que hem de creure d'arrel més antiga, car hi coincideix l'ús en les antigues cançons populars (que hem de mirar com les primeres dades cronològiques en la llengua), amb els matisos de les dades llenguadocianes, que ens hi fan endevinar una antiga comunitat occitano-catalana. *Lladres manyacs* (així mateix *AlcM*, Refr. b) eren els lladres no violents, que es fingien persones incapaces de fer mal, per poder atacar de traïdor i a mansalva: en una història famosa que ha de venir més aviat del S. XVII que del XVIII, i potser del XVI: "l'Hostal de la Perà --- tres frares per l'lotjà, / compte de ser tres frares - són tres *lladres manyacs*" (MilàF, *Romlo.*, 114E); en una altra versió van disfressats de dones, i sempre, un cop a dins, posen a la llar una massa de cera narcòtica que adorm els habitants.

Una altra cançó també vella, en la qual s'anomenen masies d'Osona, la resumeix Milà i Fontanals (*Romancerillo catalán*, 405): "Ninas de Solallonc —bé tinc que parlar-ne— enumera las de diferentes casas: una es *ben enrahonada*, otra *ben festejada*, otra *un poc manyaga*" i ho relaciona (amb ferr. tip.) amb unes cançons que publica abans: sembla referir-se a les que titula "La niña juiciosa", "La niña desenvuelta", "La niña engañosa" (n.º 306, 296, 292) i a la que titula "Las hermanas tenderas" (n.º 297) que el rapsode figuerenc, B, diu: "treta de tres germanas que s'estimavan tant"; però suposem-hi sordina eufèmica perquè el diàleg va així: "Ay, ma germana Tresa, d'això se te'n riuran / —Ma germana Francisca, de tu vés-te'n cuidant" / ---» (v. 25-26).

En un mot, sembla que en aquell temps *manyac* tenia matisos més o menys pejoratiu: uns cops tàcitament acusadors i ben hostils, altres vegades moderadament desaprovadors (com el del *manyac* empordanès suara comentat), i que vénen a coincidir en 'dissimulat, d'aires mansois' o bé 'capritxoset, massa aviciat'. I que això pot conduir fàcilment a la idea de 'mansoi, manyagós', ens ho mostra l'it. *vezzoso* *VITIOSUS* que justament és el mot que vol dir 'manyac'.

Doncs, deixem ara parlar els dialectes occitans, que també ens mostren el mot en aquesta llum bastant lívida, si és no és severa. Llgd. or. *magnac* «douillet, délicat», «mou, efféminé, sucré» (Sauvages), Erau costa *magnác* adj. «calin, mignard» (Mâzuc, *Pezenàs*), Roergue *mâgnac*, *-ago*, «délicat», «douillet ---» (Vaysier, s. v. *mogn-* i *dolicat*), tolosà S. XVII «*magnayc*,